

معاونت امور شهرداریها
دفتر هماهنگی خدمات شهری
دبیرخانه ستاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان

دستورالعمل کنترل جمعیت سگهای ولگرد

پاییز ۸۷

ماده ۱ -

مقدمه

یکی از مشکلات مهم بهداشتی و اجتماعی در بسیاری از شهرها و روستاهای کشور وجود سگهای ولگرد می‌باشد. اگرچه سگ از دوستان قدیم بشر محسوب شده و بیش از هزاران سال از اهلی شدن این حیوان و نقش مفید آن در زندگی بشر می‌گذرد، ولی با شناخت برخی از بیماریهای قابل انتقال بین حیوان و انسان و به مخاطره افتادن سلامت انسانها، امروز در هیچ نقطه‌ای حضور آزاد سگهای بدون صاحب در خیابانها امر پذیرفته شده‌ای نیست و لازم است اقدامات اساسی درخصوص کنترل اصولی این حیوانات بعمل آید که در این راستا و براساس مفاد بند ۱۵ ماده ۵۵ قانون شهرداری که جلوگیری از شیوع امراض ساریه انسانی و حیوانی و ...، و جمع‌آوری حیوانات بلاصاحب و دفع حیوانات مریض، مزاحم و ولگرد را وظایف شهرداری دانسته است و استناد به بند ۳۱ ماده ۱۰ اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاریها مصوبه ۸۰/۱۱/۲۱ این دستورالعمل با هدف اجرایی نمودن مفاد این ماده قانونی و رفع مشکلات شهرداریها و دهیاریهای کشور در زمینه کنترل جمعیت سگهای ولگرد توسط سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور و در قالب ستاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان و با همکاری و تایید سایر اعضا به شرح مفاد زیر تدوین شده است.

این دستورالعمل طی نامه شماره ۵۸۹۱۰/۱/۰۱ مورخ ۸۷/۱۱/۲۰ با امضای معاون هماهنگی امور عمرانی وزارت کشور و رئیس سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور به استانداریها ابلاغ گردیده است.

ماده ۲ -

اهداف

۱. کنترل بیماریهای قابل انتقال بین حیوان و انسان از طریق شناسایی کانون تجمع سگهای ولگرد و کنترل جمعیت آنها با انتخاب روش مناسب.
۲. ارتقای سطح آگاهی‌های عمومی درخصوص رعایت اصول بهداشتی در مواجهه با حیوانات مزاحم (با الویت سگهای ولگرد)

ماده ۳ -

تشکیلات اجرایی

تشکیلات اجرایی جهت اجرای این دستورالعمل در چهار سطح تشکیل می‌گردد:

الف (سطح ملی : ستاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان
اعضای ستاد :

۱. معاون هماهنگی امور عمرانی وزارت کشور و رئیس سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور (رئیس ستاد)
۲. معاونت محیط طبیعی و تنوع زیستی سازمان حفاظت محیط زیست
۳. معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور - مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی اجتماعی
۴. شهرداری تهران - معاون خدمات شهری
۵. دادستانی کل کشور - نماینده دادستان کل در امور اسلحه و مهمات
۶. مدیرکل دفتر امنیتی وزارت کشور
۷. وزارت جهاد کشاورزی - مدیرکل دفتر وزارتی
۸. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشور - رئیس مرکز سلامت و محیط کار
۹. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشور - رئیس مرکز مدیریت بیماری‌های واگیردار
۱۰. سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور - مدیرکل دفتر هماهنگی خدمات شهری (دبیر ستاد)

۱۱. رئیس سازمان دامپزشکی کشور - معاونت بهداشتی و پیشگیری
۱۲. رئیس انجمن حمایت از حیوانات
۱۳. پلیس پیشگیری ناجا - معاونت عملیات
۱۴. ساحفاجا - معاونت اسلحه و مهمات
۱۵. وزارت کشور - مدیرکل دفتر امور اجتماعی
۱۶. سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور - مدیرکل دفتر عمران و توسعه روستایی

وظایف ستاد مرکزی :

۱. برنامه‌ریزی و انتخاب روش‌های مناسب در زمینه کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان در سطح کشور.
۲. ارائه دستورالعمل‌ها و استراتژی‌های کلان.
۳. حمایت و نظارت بر فعالیتهای کارگروه استانی، شهرستان و شهرداری‌ها.
۴. برنامه‌ریزی برگزاری دوره‌های آموزشی مورد نیاز .
۵. برگزاری جلسات بصورت منظم حداقل دو بار در سال (جلسات با حضور حداقل ۹ نفر از اعضای رسمیت خواهد داشت).

ب) استانی : کارگروه استانی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان اعضاء کارگروه :

۱. معاون امور عمرانی استانداری (رئیس کارگروه)
۲. مدیرکل دفتر امور شهری استانداری (دبیر کارگروه)
۳. نماینده معاونت سیاسی و امنیتی استانداری
۴. مدیرکل دفتر امور روستایی استانداری

۵. نماینده شوراي اسلامي استان
۶. معاون خدمات شهري شهرداري مرکز استان
۷. نماینده شهرداران استان
۸. مدیرکل اداره کل حفاظت محیط زیست استان
۹. معاونت‌هاي بهداشتي دانشگاه‌هاي علوم پزشکی
۱۰. نماینده نيروي انتظامي استان
۱۱. نماینده دادستاني استان
۱۲. مدیرکل اداره کل دامپزشكي استان
۱۳. مدیرکل صدا و سيمای مرکز استان
۱۴. رئیس انجمن حمايت از حيوانات نماینده استان
۱۵. مدیرکل دفتر امور اجتماعي استانداری
۱۶. نماینده دهیاران استان

تبصره ۱ - رئیس کارگروه مي‌تواند در صورت نیاز و يا با پیشنهاد اعضاء، از ساير افراد جهت حضور در جلسات کارگروه دعوت بعمل آورد.

تبصره ۲ - ستاد مركزي مي‌تواند در صورت ضرورت نماینده خود را جهت نظارت به جلسات کارگروه استاني اعزام نماید.

وظايف کارگروه استان :

۱. برنامه‌ريزي لازم جهت اجراي مصوبات ستاد مركزي.
 ۲. پشتیبانی از اجراي طرح‌ها در سطح استان ، حمايت از فعاليتهاي کارگروه شهرستان و نظارت بر فعاليتهاي آنها.
 ۳. برگزاری جلسات منظم (حداقل هر ۳ ماه یکبار) و ارائه پیشنهادات و گزارش جلسات به ستاد مركزي.
 ۴. برنامه‌ريزي لازم جهت برگزاری دوره‌هاي آموزشي مصوب ستاد مركزي.
 ۵. بررسی درخواست‌هاي واصله از کارگروه‌هاي شهرستان در خصوص تعداد سلاح بيهوشي درخواستي و انعکاس و پيگيري آن از ستاد مركزي.
 ۶. تقسيم استان به مناطق عملياتي جهت ایجاد مراکز کنترل جمعيت سگ‌هاي ولگرد و انتخاب شهرداران متولي این مراکز.
 ۷. ابلاغ احکام کارگروه شهرستاني و پيگيري برگزاری منظم جلسات آنها
- تبصره : کارگروه استاني با اخذ نظرات کارگروه‌هاي شهرستان، شهرداري‌ها و دهيارهاي استان، به نحوي اقدام به منطقه‌بندي استان (با توجه به وسعت، برآورد تعداد سگ‌هاي ولگرد، امکانات شهرداري‌ها و دهيارها و ...)، تعيين محل احداث مراکز نگهداري حيوانات مزاحم شهري و تعداد واحدهاي زنده‌گيري مي‌نمايد که امکان استفاده مشترك از تاسيسات و تجهيزات فراهم آمده و هر شهرداري و دهيارى نیاز به

ایجاد تاسیسات و امکانات و تجهیز واحد زنده‌گیری نداشته باشد. بدیهی است که هزینه‌های اجرای طرح بر اساس تعرفه مصوب کارگروه استان به ازای هر قلاده برآورد و توسط شهرداری مجری از سایر شهرداری‌ها و دهیاری‌ها اخذ خواهد شد.

ج (شهرستان : کارگروه شهرستان کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان
اعضاء کارگروه :

۱. فرماندار (رئیس کارگروه شهرستان)
۲. شهرداران شهرهای شهرستان (شهردار مرکز شهرستان بعنوان دبیر کارگروه)
۳. رئیس اداره حفاظت محیط زیست شهرستان
۴. رئیس مرکز بهداشت شهرستان
۵. نماینده نیروی انتظامی شهرستان
۶. نماینده دادستانی شهرستان
۷. رئیس اداره کل دامپزشکی شهرستان
۸. بخشداران شهرستان
۹. دهیار منتخب شهرستان
۱۰. نماینده انجمن حمایت از حیوانات شهرستان

وظایف کارگروه :

۱. برنامه‌ریزی جهت اجرای مصوبات ستاد مرکزی و کارگروه استانی.
۲. حمایت و نظارت بر فعالیتهای شهرداریها و دهیاریهای شهرستان.
۳. ارائه پیشنهادات و نظرات و ارسال گزارش عملکرد به کارگروه استانی.
۴. برگزاری جلسات منظم (حداقل هر ۴۵ روز یکبار، جلسات با حضور حداقل ۶ نفر از اعضاء رسمیت خواهد داشت).
۵. تهیه تعرفه اجرای عملیات کنترل جمعیت به ازای هر قلاده و نحوه اخذ آن توسط شهرداری مجری از سایر شهرداری‌ها و دهیاری‌های واقع در منطقه بر اساس دستورالعمل مصوب کارگروه استان. تبصره - کارگروه استان می‌تواند در صورت ضرورت نماینده خود را جهت نظارت به جلسات کارگروه شهرستان اعزام نماید.

د (سطح اجرایی : واحد کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان

واحد با توجه به جمعیت و گستردگی شهر و منطقه تحت پوشش در حوزه معاونت خدمات شهری در کلیه شهرداری‌های کشور به ریاست معاون خدمات شهری تشکیل خواهد شد و نسبت به انجام ارزیابی‌های لازم و تدوین تشکیلات و نیروی انسانی مورد نیاز اقدام می‌نماید.

تبصره ۱- ایجاد مرکز کنترل جمعیت حیوانات مزاحم در هر واحد منوط به تصویب کارگروه استان بوده و در صورتی که بر اساس مصوبه این کارگروه مقرر شد عملیات کنترل توسط شهرداری دیگری در قبال اخذ وجه انجام شود، نیاز به تشکیل مرکز در شهرداری نبوده و یک نفر از کارشناسان حوزه خدمات شهری زیر نظر معاون خدمات شهری وظیفه هماهنگی‌های منطقه‌ای را زیر نظر کارگروه شهرستان انجام خواهد داد.

تبصره ۲- شهرداری واحد کنترل جمعیت حیوانات مزاحم موظف به ارائه خدمات به سایر شهرداریها و دهیاریهای تابعه با اخذ بهای خدمات مصوب کارگروه شهرستان می‌باشد. این امر منوط به درخواست دهیار و تایید بخشدار و کارگروه شهرستان مربوطه می‌باشد.
وظایف واحد:

۱. برنامه‌ریزی جهت کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان بر اساس مصوبات ستاد مرکزی و کارگروه‌های استانی و شهرستانی.
 ۲. اجرای طرح کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان در سطح شهرها و روستاهای منطقه.
 ۳. گزارش‌دهی مرتب به کارگروه شهرستان.
 ۴. راه‌اندازی واحد کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان و نظارت بر انجام فعالیتهای آن.
- ماده ۴ -

ضرورت اجرای دستورالعمل کنترل جمعیت سگ‌های ولگرد

۱. مهمترین معضلات و مشکلات ناشی از افزایش جمعیت سگ‌های ولگرد، شیوع بیماریهای قابل انتقال بین حیوان و انسان، افزایش آن در جمعیت دامی و انسان و انتقال بسیاری از بیماری‌ها از سگ به انسان می‌باشد. از جمله مهمترین آنها می‌توان به بیماریهایی نظیر هاری، کیست هیداتیک، سالک، کالآزار، لاروهای مهاجر احشایی بروسلوز و لپتوسپیروز اشاره نمود.
۲. سگ‌های ولگرد بعنوان یکی از عوامل اصلی حمله و گزش به انسان مطرح هستند که در موارد عدیده‌ای گزش انسان توسط سگ (بدون انتقال بیماری) منجر به مرگ بالاخص در اطفال می‌گردد.
۳. سگ‌های ولگرد موجب سلب آسایش عمومی در شهرها و روستاها شده و بعنوان یکی از مهمترین عوامل آلوده‌کننده پارکها و تفرجگاهها مطرح می‌باشند.
۴. سگ‌ها دارای قابلیت و پتانسیل تولید مثلی بسیار بالا بوده و به همین علت جمعیت سگ‌های ولگرد در صورت اجرا نشدن برنامه‌های کنترل و مبارزه، سریعاً افزایش یافته که مخاطرات فراوانی برای شهروندان بدنبال خواهد داشت.

ماده ۵ -

امکانات مورد نیاز مرکز

الف) محل نگهداری حیوانات مزاحم

مرکز کنترل جمعیت حیوانات مزاحم در شهرداریهای دارای مجوز کارگروه استانی با مشخصات زیر ایجاد می‌گردد :

این محل باید در خارج از محدوده مناطق مسکونی که به تایید کارگروه شهرستان رسیده باشد مکانیابی شده و واحد مشخصات زیر باشد :

۱. فضای مسقف شامل یک واحد اداری (شامل اتاق کار، سرویس بهداشتی، حمام) با تجهیزات گرمایشی، سرمایشی، آب، برق و ...، کارگاه عملیاتی (جهت عملیات معاینه ، سایر اقدامات بهداشتی و مرگ با ترجم مجهز به سیستم تهویه ، کف و دیوارها قابل شستشو و سیستم دفع فاضلاب مناسب و بهداشتی باشد) به وسعت حداقل ۵۰ مترمربع، نیز اتاق نگهبانی و محل

مناسب براي نگهداري مواد غذايي سگها مي باشد. که از واحدهاي پيش ساخته نيز مي توان به عنوان فضاي مسقف استفاده نمود.

۲. عرصه فضاي باز (محوطه) به وسعت حداقل ۳۰۰ مترمربع که دو نوع قفس شامل قفس نگهداري جهت نگهداري موقت حيوانات صيد شده و قفس قرنطينه جهت نگهداري موقت حيواناتي که توسط دامپزشک غير مفيد تشخيص داده شده و بايد با روش مرگ با ترحم معدوم گردند، در آن پيش بيني مي شود. همچنين لازم است ظروف غذاخوري و آب خوري با قابليت شستشو و ضد عفوني در قفسها پيش بيني گردد. نوع غذاي مصرفي حيوان با صلاحديد دامپزشک مرکز تعيين مي گردد.

۳. مشخصات قفسهاي نگهداري و قرنطينه :

• جنس : ميلگرد به قطر بين ۲۰ - ۱۴ ميلي متر و فنس محافظ مناسب.

• ابعاد : به ازاي هر قلاده ۱*۱*۱ متر .

• تعداد قفسها با توجه به برآورد تقريبي تعداد سگهاي موجود منطقه و پيش بيني تعداد صيد در روز تعيين خواهد شد. که اين ميزان حداقل شامل ۱۰ قفس نگهداري، ۵ قفس جهت قرنطينه و ۵ قفس نگهداري براي سگهاي مفيد خواهد بود.

ب (واحد زنده گيري:

واحد زنده گيري سگهاي ولگرد با حضور افراد زير تشکيل مي گردد:

۱. راننده يك نفر

۲. نيروي کارگر کارآزموده دو نفر

۳. کاردان دامپزشکي يك نفر

۴. دامپزشک بعنوان مسئول فني طرح (مستقر در مرکز کنترل)

۵. مامور تيرانداز با سلاح بيهوشي (در صورتيکه ماموريت زنده گيري با اسلحه بيهوشي به تيم واگذار شده باشد)

تعداد واحد زنده گيري براساس گسترده گي منطقه مورد عمل، برآورد تعداد سگهاي ولگرد، الويت هاي زماني اجراي طرح و غيره تعيين خواهد شد.

ج (تجهيزات و لوازم مورد نياز :

- تجهيزات زنده گيري شامل :

۱. تور زنده‌گیری : تور به طول ۵ الي ۱۰ متر و به عرض ۱ الي ۲ متر که جنس آن پلاستیکی، کتان، منسوجات طبیعی و مشابه آن می‌باشد و هر واحد می‌بایست يك عدد از این تورها را همراه داشته باشد.
۲. دستگاه مهار سگ : این دستگاه يکي از مهمترین تجهیزات واحد به طول ۲ الي ۲/۵ متر بوده و شامل يك میله فلزي آهنی با دهانه مهار دایره‌ای به قطر ۵۰ سانتی‌متر (دو دستگاه در هر واحد لازم است).
۳. قلابه و پوزه‌بند : تعداد ۱۰ عدد پوزه بند و قلابه برای هر واحد.
۴. پا بند پلاستیکی یکبار مصرف : به تعداد ۲۰ عدد پابند به همراه داشته باشد.
۵. قفس زنده‌گیری : قفس به ابعاد ۱*۱/۲*۲ و با جنس مناسب و مستحکم که درب آن بصورت کشویی از بالا و به نحوی تعبیه می‌گردد که هنگام استفاده حیوان از مواد غذایی داخل قفس ، درب آزاد شود.
۶. خودرو: ترجیحاً وانت نیسان که باید به طور کامل مسقف باشد(برای هر واحد).

- تجهیزات حفاظت فردی شامل :

۱. لباس کار یکسره و متحدالشکل به رنگ آبی کمرنگ برای کلیه افراد واحد. (از جنس برزنتی و نیز استفاده از لباس فصل مناسب برای کارکنان)
۲. دستکش‌های برزنتی بلند به تعداد ۲ جفت در هر واحد. (دستکش‌های مخصوص کار، قابل شستشو و ضد عفونی (به تعداد مورد نیاز) و دستکش‌های يك بار مصرف (يك بسته در دو ماه) برای کلیه افراد واحد).
۳. پوتین یا کفش‌های ایمنی (۲ جفت در سال) برای کلیه افراد واحد.
۴. ماسک یکبار مصرف به تعداد ۱ بسته در ماه برای کلیه افراد واحد.
۵. کلاه نقابدار (۲ عدد در سال) برای کلیه افراد واحد.
۶. عینک ایمنی (يك عدد در سال) برای کلیه افراد واحد.

- تجهیزات بهداشتی :

۱. موادگندزدا مناسب جهت شستشوی خودروی حمل سگ‌های صید شده.
 ۲. کیسه پلاستیکی با ضخامت.
 ۳. مواد شوینده
- تبصره ۱ - در صورت اعلام نیاز مرکز به کارگروه شهرستان، ارائه آموزش‌های لازم درخصوص نحوه رعایت اصول بهداشتی برعهده کارشناسان مرکز بهداشت شهرستان خواهد بود.
- تبصره ۲ - به منظور جلوگیری از اثرات ناشی از اکتوپارازیت‌های سگ‌های معدوم شده بر کارکنان و محیط اطراف اجرای برنامه سمپاشی با نظارت مراکز بهداشتی در محل مرکز نگهداری حیوانات مزاحم الزامی می‌باشد.
- تبصره ۳ - نظارت بر حسن اجرای اصول بهداشتی بر عهده مرکز بهداشت شهرستان خواهد بود.

آمادگی قبل از عملیات :

به منظور ایجاد شرایط مناسب قبل از عملیات زنده‌گیری و کنترل جمعیت سگ‌های ولگرد و بلاصاحب فعالیت‌های زیر باید انجام گیرد :

۱ - ۶ اطلاع رسانی

قبل از هرگونه اقدام اجرایی درخصوص زنده‌گیری سگ‌های ولگرد لازم است اطلاع‌رسانی مناسب (از قبیل تهیه و توزیع بروشور، نصب پلاکارد و غیره) توسط شهرداری و دهیاری مربوطه انجام گیرد. همچنین لازم است نشانه (آرم) واحد ابلاغی ستاد مرکزی (طی دستورالعمل‌های بعدی ابلاغ می‌گردد) بر روی البسه، بروشورهای تبلیغاتی و بدنه ماشین‌آلات کلیه مراکز فعال در کشور چاپ گردد.

۲ - ۶ مراقبت‌های بهداشتی و پزشکی:

به منظور پیشگیری از سرایت بیماری و تعدیل اثرات گزش احتمالی سگ‌ها، مسئول مرکز کنترل موظف است پرسنل و را تحت پوشش مراکز بهداشت و درمان شهر قرار داده تا اقدامات ذیل در مورد آنها انجام پذیرد :

- پرسنل قبل از آغاز کار جهت بررسی صلاحیت پزشکی به پزشک متخصص طب کار معرفی گردند.

- تشکیل پرونده بهداشتی و صدور کارت سلامت برای پرسنل پس از تایید متخصص طب کار
- انجام آزمایشات تشخیصی پزشکی شامل :

الف) آزمایش خون ، شمارش سلول‌های خونی و سدیمانتاسیون

ب) آزمایش ادرار و مدفوع

- انجام اقدامات پیشگیری شامل :

الف) واکسیناسیون کزاز: در صورتی که فرد قبلاً واکسن کزاز را دریافت کرده باشد و کمتر از پنج سال از تزریق آن گذشته باشد نیازی به تزریق مجدد واکسن نمی‌باشد اگر بیش از ۵ سال از واکسیناسیون گذشته باشد یک دوز واکسن کزاز از نوع d.T کافی است، در غیر این صورت به منظور ایجاد ایمنی کامل می‌بایست واکسن کزاز در زمان صفر (اولین مراجعه) ، یک ماه و سپس پنج ماه بعد به فرد تزریق شود .

ب) واکسیناسیون هاری: تزریق واکسن هاری در سه نوبت در روزهای صفر ، هفت و بیست و یک (یا بیست و هشتم) انجام پذیرد. در صورتی که مصون سازی فوریت نداشته باشد می‌توان واکسن هاری را در روزهای صفر ، بیست و هشت و پنجاه و شش تزریق نمود ، در مواردی که واکسیناسیون انجام شده است باید هر ساله یک نوبت واکسن هاری را به عنوان یادآوری تزریق نمود. در صورت بروز حیوان‌گزیدگی انجام درمان و پیشگیری مورد بلافاصله به مرکز بهداشت ارجاع گردد.

۳- ۶ آموزش اصول بهداشت شامل :

الف (مسئول مرکز کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان موظف است تمهیدات لازم را جهت رعایت ضوابط بهداشتی و ایمنی در کلیه مراحل فرآیند کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان با همکاری مراکز بهداشتی و درمانی بعمل آورد.

ب (ضوابط بهداشت و ایمنی خودروی انتقال سگهای صید شده : خودرو نیشان و انت آبی رنگ دارای باربند پوشیده با با امکانات ویژه ، حتی المقدور باربند به صورت قفس فلزی که سگهای صید شده قادر به خروج از آن نباشند . کف و دیواره‌های خودرو قابل شستشو باشد که هر روز پس از اتمام برنامه صید و تحویل به جایگاه موقت و قبل از ورود به شهر کاملاً شستشو و ضد عفونی شوند . روکش صندلی قابل شستشو باشد تا به راحتی بتوان در پایان هر هفته آنها را نظافت نمود ، وسیله نقلیه باید به جعبه کمکهای اولیه و به مقدار کافی دارو، آب ، صابون و مواد ضد عفونی جهت استفاده در گزش احتمالی توسط حیوان مجهز باشد.

تبصره - آموزش‌های لازم در خصوص رعایت حقوق حیوانات توسط انجمن حمایت از حیوانات به پرسنل‌های واحد اجرایی ارائه می‌گردد.

ماده ۷-

مراحل اجرای عملیات کنترل سگ‌های ولگرد

الف) شناسایی کانون‌های وفور سگ‌های ولگرد :

با توجه به کانون‌های عمده تجمع سگ‌های ولگرد از قبیل مراکز تجمع ضایعات و پسماند ، میادین میوه و تره‌بار ، اماکن مخروبه ، فضاهای باز اطراف منازل ، حواشی کشتارگاه‌های دام و طیور ، حواشی بیمارستانها ، پادگانها ، پارکها ، دانشگاه‌ها ، خوابگاه‌ها ، زمینهای بایر و دایر و غیره لازم است با شناخت کافی از عادات و غرایز سگ اقدامات ذیل توسط مرکز کنترل بعمل آید :

۱. شناسایی کانون‌های تجمع سگ‌های ولگرد در شهر.

۲. ایجاد امکانات لازم جهت استفاده از اطلاعات مردمی (اختصاص شماره تلفن و اعلام عمومی آن).

۳. تهیه فیلم و عکس از کانون‌های وفور سگ‌های ولگرد.

۴. علامت‌گذاری کانون‌های وفور بر روی نقشه منطقه.

۵. اولویت‌بندی زمانی و مکانی اجرای عملیات با توجه به تعداد جمعیت سگ‌های ولگرد در کانونها و حساسیت منطقه.

ب (عملیات اجرایی صید سگ‌های ولگرد :

پس از شناسایی کانون‌های وفور و تامین مقدمات قبل از عملیات، واحد زنده‌گیر با در دست داشتن برنامه‌کاری مدون در سطح منطقه مورد نظر شروع به گشت‌زنی می‌نمایند و پرسنل واحدهای فوق با لوازم و تجهیزات زنده‌گیری، تجهیزات بهداشتی، تجهیزات عمومی و تجهیزات آموزش و اطلاع رسانی (بروشور و پلاکارد) به یکی از روش‌های زیر اقدام به زنده‌گیری می‌نمایند:

۱. استفاده از دستگاه مهار:

در صورتی که عامل مزاحمت (سگ) خطری از نظر گزش و غیره به همراه نداشته باشد ضمن نزدیک شدن با استفاده از دستگاه مهار(کچر) حیوان صید می‌شود.

۲. استفاده از تور مهار:

در بعضی موارد عامل مزاحمت (سگ) اجازه نزدیک شدن را به پرسنل زنده‌گیر نمی‌دهد و امکان فرار بسیار زیاد است به همین دلیل پرسنل یاد شده نمی‌توانند از دستگاه مهار استفاده لازم را ببرند، جهت صید این سگ‌ها از تور مهار استفاده می‌شود.

۳. استفاده از قفس زنده‌گیری:

در حواشی بافت‌های مسکونی و کانون تجمع که دور از دسترس مردم می‌باشد و مامن مناسبی برای سگ‌های ولگرد است و نمی‌توان از دستگاه و تور مهار استفاده نمود، قبل از غروب آفتاب قفس‌های زنده‌گیری را نصب و به هنگام طلوع خورشید جهت جمع‌آوری قفس اقدام شود. تبصره - بعد از صید حیوان به یکی از روش‌های فوق، ابتدا با تزریق عضلانی کتامین و آسپرومازین حیوان بیهوش و سپس به خودرو منتقل می‌شود.

۴. استفاده از سلاح بیهوشی :

در شهرهای بزرگ و روستاهایی که امکان صید سگ‌های ولگرد با یکی از روش‌های سه‌گانه فوق میسر نباشد (تشخیص این امر به عهده کارگروه شهرستان می‌باشد) واحد مجاز به استفاده از سلاح بیهوشی مناسب می‌باشد که در این صورت مامور تیرانداز تیم را همراهی خواهد نمود.

• مشخصات مامور تیرانداز :

مامور تیرانداز را با تشخیص کارگروه شهرستان و تایید مراجع قانونی (حراست شهرداری و نیروی انتظامی) می‌تواند از بین افراد زیر را انتخاب کرد :

۱. نیروهای شهرداری

۲. میرشکاران مورد تایید سازمان حفاظت محیط زیست

۳. افراد نیروی انتظامی

• مشخصات سلاح بیهوشی:

با عنایت به عدم در دسترس بودن سلاح بیهوشی مناسب در داخل کشور سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور بررسیهای لازم درخصوص نوع سلاح بیهوشی مناسب و نحوه تامین آن را بعمل آورده و مشخصات سلاح‌های پیشنهادی را به ستاد مرکزی ارائه و ستاد مذکور نسبت به انتخاب اسلحه مناسب اقدام لازم را بعمل می‌آورد.

سلاح بیهوشی باید واجد حداقل مشخصات زیر باشد :

• دارای برد مناسب حداقل ۵۰ متر

- قابلیت کاربرد در تمام اقصی نقاط کشور
- امکان تامین مواد مصرفی در داخل کشور (سرنگ بیهوشی و ...)
- دارای مشخصات فنی مناسب مورد تایید ستاد
- دارای تجهیزات فنی مناسب جهت افزایش کارایی سلاح
- نحوه تامین سلاح بیهوشی:

کارگروه شهرستان بعد از انجام بررسی‌های لازم در خصوص نیاز به سلاح بیهوشی، تعداد سلاح مورد نیاز را با در نظر گرفتن امکان استفاده مشترک و نوبتی مناطق برآورد نموده و جهت تایید نهایی به کارگروه استان ارسال می‌نماید. کارگروه استانی پس از جمع‌بندی، تعداد کل سلاح مورد نیاز را به ستاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان اعلام خواهد نمود. سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور پس از بررسی، تایید و برآورد تعداد کل سلاح مورد نیاز کشور توسط ستاد مرکزی اقدام به اخذ مجوزهای لازم و تهیه سلاح بیهوشی مناسب کرده و با پرداخت بخشی از هزینه سلاح توسط شهرداری (میزان آن متعاقباً اعلام خواهد شد) سلاح را تحویل شهرداری‌های معرفی شده توسط کارگروه خواهد داد.

(و) حمل سگ‌های صید شده :

پس از صید سگ‌های ولگرد توسط پرسنل مجری و با رعایت نکات ایمنی، بهداشتی و اخلاقی که قبلاً اشاره شده است سگ‌های صید شده در مأموریت‌های روزانه و مأموریت‌های شبانه به مرکز نگهداری انتقال داده می‌شوند تا اقدامات لازم جهت تعیین تکلیف سگ‌های صید شده توسط واحد ذیربط صورت پذیرد.

(ز) مکانیسم غربالگری سگ‌های صید شده و شناسایی سگ‌های مفید و غیر مفید :

پس از جمع‌آوری سگ‌های ولگرد از سطح شهر و روستا و انتقال آنها به قفس نگهداری موقت در مرکز نگهداری، عملیات معاینه، تشخیص و تفکیک سگ‌های اصیل و سگ‌های آلوده زیر نظر دامپزشک انجام می‌شود و سگ‌های ولگرد آلوده و غیر مفید از سگ‌های اصیل مفید تفکیک و سگ‌های مفید توسط دامپزشک واکسیناسیون و قرنطینه شده، پس از طی دوره قرنطینه، نصب قلابه و شناسنامه‌دار کردن سگ به مراکز یا افراد متقاضی پس از اخذ تعهد از آنها در خصوص نگهداری مناسب حیوان و عدم رهاسازی، انجام دوره‌ای معاینات و مراقبت‌های بهداشتی لازم تحویل می‌شود. سگ‌هایی که بعنوان سگ گله به افراد واگذار می‌شود قبل از واگذاری توسط دامپزشک عقیم‌سازی خواهند شد. تبصره - در صورتیکه حیوانات وحشی غیر از سگ و گربه در قفس زنده‌گیری به تله افتاد، باید حیوان مذکور به اداره کل حفاظت محیط زیست استان و یا شهرستان مربوطه تحویل گردد.

(ح) روش‌های مرگ با ترحم سگ‌های غیر مفید

جهت معدوم‌سازی سگ‌های بلااستفاده و غیر مفید، ابتدا با تزریق عضلانی کتامین و اسپرومازین، حیوان بیهوش و سپس با تزریق ترکیبات بنزودیازپین وریدی بدون احساس هیچگونه دردی دچار مرگ مغزی، قلبی و تنفسی می‌شوند.

ت) طریقه حمل لاشه سگهای تلف شده:

پس از کنترل جمعیت سگهای غیر مفید، هر لاشه درون یک پلاستیک ضخیم قرار می‌گیرد که قبل از بستن درب پلاستیک جهت تجزیه سریعتر لاشه درون آن مقداری آهک ریخته می‌شود و سپس درب پلاستیک را محکم بسته و به وسیله یک وانت نپسان مسقف به محل دفن بهداشتی منتقل می‌شوند.

ی) دفن بهداشتی لاشه‌ها

لاشه سگ پسماند ویژه تلقی شده و محل دفن لاشه‌ها در مکانی که باید به تایید اداره کل حفاظت محیط زیست و مرکز بهداشت شهرستان برسد مکانیابی می‌گردد.

مشخصات محل دفن به شرح زیر می‌باشد:

۱. حفر ترانشه به عمق ۵ متر و عرض حداکثر ۳ متر و یا متناسب با عرض بیل ماشین حفار و طول آن متناسب با حجم لاشه‌ها.

۲. باید در کف ترانشه آهک ریخته شود سپس لابه‌ای از خاک به ضخامت ۴۰ سانتی‌متر روی آن قرار می‌گیرد بعد لاشه‌ها داخل گودال ریخته شده و پس از یک لایه ۴۰ سانتی‌متری دیگر از خاک، مقدار دیگری آهک به آن اضافه شده و به ترتیب فوق، لایه بعدی لاشه‌ها و لایه‌های خاک و آهک اضافه شده و دفن تا ارتفاع ۲/۵ متر ادامه پیدا کرده و ۲/۵ متر باقیمانده به صورتی پر می‌شود که خاک روی آن به صورت کپه شده درآید، خاک باقیمانده پس از نشست حفره به روی آن اضافه خواهد شد. همچنین محل دفن لاشه‌ها باید علامت‌گذاری گردد.

۳. فاصله کف ترانشه دفن با سطح آبهای زیرزمینی باید حداقل از ۱ متر بیشتر باشد.

تبصره - در شهرها و روستاهای کوچک و در مناطقی که امکان هدایت سگ‌های ولگرد به خارج از بافت شهری و روستایی امکانپذیر می‌باشد و واحد کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان می‌تواند حداکثر به مدت یکسال از ابلاغ این دستورالعمل با تایید شورای تامین استان و اعلام به ستاد مرکزی با در نظر گرفتن کلیه جوانب، امنیتی، بهداشتی و محیط زیستی اقدام به کنترل جمعیت به روش سلاح گرم با استفاده از سلاح ساچمه‌زنی مناسب نماید. و لازم است در این مدت برنامه‌ریزی لازم جهت ایجاد تاسیسات و امکانات مورد نیاز جهت اجرای طرح زنده‌گیری بعمل آید. شایان ذکر است استفاده از سلاح گرم پس از یکسال ممنوع و در شرایط خاص منوط به ارائه توجیهات کافی، تایید شورای تامین استان، کارگروه استانی و ستاد مرکزی می‌باشد.

ماده ۸ -

تبعات احتمالی کنترل جمعیت سگهای ولگرد بر روی اکوسیستم منطقه، نسل حیوان و همچنین تاثیر بر جمعیت سایر حیوانات مزاحم کنترل شونده توسط سگ (بخصوص گرگ در مناطق کوهستانی) به صورت دوره‌ای (هر سال یکبار) توسط کارگروه‌های شهرستانی و استانی با محوریت اداره کل حفاظت محیط زیست استان بررسی و نتایج به ستاد مرکزی ارسال گردد.

ماده ۹ -

واگذاری عملیات کنترل جمعیت سگهای ولگرد به بخش خصوص و تشکلهای مردمی :
اولویت انجام عملیات کنترل جمعیت سگهای ولگرد، واگذاری آن به بخش خصوصی و تشکلهای زیست محیطی می باشد و کارگروه شهرستان امکان سنجی لازم را جهت واگذاری عملیات به بخش خصوصی انجام و در صورت شناسایی بخش خصوصی و تشکل زیست محیطی واجد توانایی های لازم از نظر تامین نیروی انسانی کارآمد، تجهیزات فنی و غیره ، واگذاری پس از طی مراحل قانونی انجام خواهد شد. در غیر این صورت کارگروه شهرستان نسبت به تعیین مناطق و محل مناسب جهت ایجاد محل کنترل جمعیت سگهای ولگرد و بلاصاحب نسبت به کارگروه استانی و شهرداری متولی عملیات در سطح منطقه و پیشنهاد آن به کارگروه استانی اقدام نماید. لازم به ذکر است شهرداری مجری یا بخش خصوصی، هزینه مربوط به عملیات را براساس تعرفه ای که به تصویب کارگروه شهرستان می رسد از سایر شهرداریها و دهیاری های ذینفع اخذ خواهد نمود.

ماده ۱۰ -

نظارت بر اجرای دستورالعمل

مسئولیت نظارت عالی بر اجرای این دستورالعمل در سطح کشور بر عهده ستاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان و در سطح استان بر عهده کارگروه استانی و در سطح شهرستان بر عهده کارگروه شهرستان و در سطح شهر بر عهده شهرداری می باشد.

ماده ۱۱ -

این دستورالعمل هر دو سال یکبار توسط ستاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان، قابل اصلاح و به روزرسانی می باشد.

ماده ۱۲ -

این دستورالعمل در ۱۲ ماده و ۱۳ تبصره تنظیم و در تاریخ ۸۷/۷/۱۱ به تصویب اعضاء ستاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان رسید.

نام و نام خانوادگی

نماینده سازمان دامپزشکی کل کشور

نام و نام خانوادگی

نماینده سازمان حفاظت محیط زیست

نام و نام خانوادگی

نماینده دفتر امنیتی وزارت کشور

نام و نام خانوادگی

نماینده معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری

نام و نام خانوادگی

نماینده عملیات پلیس پیشگیری ناجا

نام و نام خانوادگی

نماینده اسلحه و مهمات ساحفاجا

نام و نام خانوادگی

نماینده دادستان کل در امور اسلحه و مهمات

نام و نام خانوادگی

نماینده وزارت جهاد کشاورزی

نام و نام خانوادگی

نماینده انجمن حمایت از حیوانات

نام و نام خانوادگی

نماینده شرکت ساماندهی صنایع و مشاغل شهرداری تهران

نام و نام خانوادگی

نماینده مرکز مدیریت بیماریهای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشور

نام و نام خانوادگی

نماینده مرکز سلامت محیط و کار وزارت بهداشت و درمان آموزش پزشکی کشور

نام و نام خانوادگی

نماینده دفتر امور اجتماعی وزارت کشور

نمایندگان سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور